

»Mladi za napredek Maribora 2023«
40. srečanje

TURISTIČNA PREPOZNAVNOST POŠTELE IN VILLE RUSTICE

RAZISKOVALNA NALOGA

RAZISKOVALNO PODROČJE: TURIZEM

PROSTOR ZA NALEPKO

Maribor, 2023

»Mladi za napredek Maribora 2023«
40. srečanje

TURISTIČNA PREPOZNAVNOST POŠTELE IN VILLE RUSTICE

RAZISKOVALNA NALOGA

RAZISKOVALNO PODROČJE: TURIZEM

Maribor, 2023

ZAHVALA

Hvala mentorici in mentorju za vse konstruktivne pripombe, da je sedaj naloga urejena tako. Hvala za vzpodbude, ko se nama je pri raziskovanju zataknilo, da je nato najino delo steklo naprej.

Hvala turistični informatorki v Turistično informacijskem centru Maribor, da si je vzela čas za dve navidezni turistki iz Nemčije in nama predstavila vse znamenitosti v mestu, kot bi jih predstavila pravim turistom. Hvala tudi vsem zaposlenim, da so nama bili pripravljeni pomagati z razdelitvijo najinih anket turistom, ki pridejo v njihov center.

Velika zahvala gre tudi muzejskemu vodniku Simonu Lorenčiču, ki naju je osebno popeljal skozi stalno razstavo v Pokrajinskem muzeju Maribor. Odgovarjal je na vsa najina vprašanja v zvezi s Poštelo in villo rustico v Radvanju ter nama podrobno razložil kje in kaj o njiju lahko izve obiskovalec muzeja.

Hvala vsem turističnim delavcem na recepcijah tistih nastanitvenih objektov, kjer sva lahko pustili najine ankete za turiste.

Hvala tudi najinim staršem za vzpodbude, morebitne prevoze ter sokove, čaje, čokolade in sadje med najinim pisanjem naloge.

KAZALO VSEBINE

1. UVOD.....	5
1.1 HIPOTEZE IN RAZISKOVALNI CILJI	7
1.2 METODOLOGIJA DELA.....	8
2. TEORETIČNI DEL.....	9
2.1 KELTI NA SLOVENSKEM IN LATENSKO OBDOBJE S POUDARKOM NA ŠTAJERSKI KULTURNI SKUPINI.....	9
2.1.1 Poštela.....	10
2.2 RIMLJANI NA SLOVENSKEM OZEMLJU	12
2.2.1 Villa rustica.....	13
2.2.2 Villa rustica v Radvanju.....	13
2.3 OPREDELITEV POJMA TURIZEM IN OBLIKE TURIZMA, TURIST, TURISTIČNI KRAJ	15
2.4 MARIBOR - TURISTIČNI KRAJ.....	16
3. RAZISKAVA IN REZULTATI	18
3.1 POŠTELA IN VILLA RUSTICA V RADVANJU V TURISTIČNIH VODNIKI IN NA SPLETNIH STRANEH NAMENJENIH TURISTOM.....	19
3.2 TERENSKO DELO:	20
3.2.1 Obisk turistično informacijskega centra TIC Maribor in Pokrajinskega muzeja Maribor.....	21
3.2.2 Anketiranje turistov.....	24
3.2.3. Anketiranje domačinov, Mariborčanov	34
4. PREGLED HIPOTEZ IN CILJEV NALOGE	39
5. DRUŽBENA ODGOVORNOST.....	40
6. ZAKLJUČEK	42
7. PRILOGE.....	466
8. VIRI IN LITERATURA.....	53

KAZALO SLIK

Slika 1: Markacija na drevesu ob nasipu, Poštela.	6
Slika 2: Nasip, Poštela.	11
Slika 3: Informacijska tabla ob rekonstrukciji naselja Poštela.	11
Slika 4: Dotrajana informacijska tabla ob villi rustici v Radvanju.	14
Slika 5: Rekonstruirani ostanki ville rustice v Radvanju z restavracijo v ozadju.	14
Slika 6: : Pogled na ostanke ville rustice v Radvanju iz parkirišča.	14
Slika 7: Botanični vrt.	20
Slika 8: Poštela, usmerjevalna tabla do prazgodovinskega vodnjaka.	20
Slika 9: Predmeti, najdeni na območju Pošte, v Pokrajinskem muzeju.	22
Slika 10: Predmeti, najdeni na območju Pošte, v Pokrajinskem muzeju.	22
Slika 11: Villa rustica v Radvanju – pano v Pokrajinskem muzeju Maribor, ki prikazuje lego ville rustice v Radvanju.	23
Slika 12: Maketa ville rustice v Radvanju, maketa v okviru razstave kositrnih vojakov, Pokrajinski muzej Maribor.	23
Slika 13: Točke anketiranja.....	25
Slika 14: Usmerjevalne table tematskih poti - primer.	43
Slika 15: QR koda Mariborske zgodbe – primer dobre prakse.....	44
Slika 16: Informativna tabla o notranjosti gradišča Poštela.	44

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Namen prihoda v mesto	27
Grafikon 2: Dolžina bivanja	27
Grafikon 3: Država porekla.....	28
Grafikon 4: Prepoznavnost ville rustice.....	28
Grafikon 5: Poznavanje nahajališča ville rustice.	29
Grafikon 6: Obiskanost ville rustice.	29
Grafikon 7: Vzroki da niso obiskali villo rustico.....	30
Grafikon 8: Način obiska ville rustice.....	30
Grafikon 9: Poznavanje Pošte.	31
Grafikon 10: Obiskanost Pošte.....	31
Grafikon 11: Poznavanje nahajališča Pošte	32
Grafikon 12: Poznavanje ville rustice.....	32
Grafikon 13: Način obiska Pošte.	33
Grafikon 14: Poznavanje lokacije ville rustice	35
Grafikon 15: Prepoznavnost ville rustice kot turistične znamenitosti.	35
Grafikon 16: Priporočljivost ogleda ville rustice.	36
Grafikon 17: Poznavanje lokacije Pošte.....	36
Grafikon 18: Prepoznavnost Pošte kot turistične znamenitosti.....	37
Grafikon 19: Priporočljivost ogleda Pošte.....	37
Grafikon 20: Predlogi za izboljšanje prepoznavnosti obeh lokacij.....	38

POVZETEK

V raziskovalni nalogi sva ugotavljali turistično prepoznavnost arheoloških najdišč Poštela in villa rustica v Radvanju. Pri pregledu turističnih vodnikov, prospektov in turističnih spletnih strani sva spoznali, da so zapisi redki in skopi.

Med terenskim delom sva obiskali Turistično informacijski center TIC in Pokrajinski muzej Maribor. Presenetljivo je, da omenjeni znamenitosti turistom običajno ne predstavijo.

Na podlagi analize terenskega dela in dveh anketiranj (turistov in domačinov) sva preverili zastavljene hipoteze in potrdili, da:

- turisti Pošte in ville rustice v Radvanju ne poznajo;
- bi turisti, ki v mestu ostanejo dlje časa, obiskali najdišči, če bi imeli več informacij o njiju;
- Mariborčani prepoznajo Poštelo in villo rustico v Radvanju kot turistični znamenitosti;
- Mariborčani ti dve arheološki najdišči dojemajo kot turistično znamenitost, ki bi jo priporočali turistu za ogled, saj menijo, da sta pomembni del našega mesta.

V zaključku raziskovanja sva na podlagi analize anket za turiste in domačine predlagali ideje za krepitev turistične prepoznavnosti Pošte in ville rustice v Radvanju.

1. UVOD

Območje v okolici najine šole in najinih domov, je nekoliko odmaknjeno od turističnih poti v mestu. Prav tu se nahajata arheološki najdišči Poštela in villa rustica v Radvanju, ki sta po najinem mnenju priljubljeni izletniški točki, saj tam srečujeva mnogo domačinov. Zanimalo naju je ali Poštelo in villo rustico v Radvanju obiščejo tudi turisti.

V raziskovalni nalogi sva raziskovali prepoznavnost in obiskanost Poštele in ville rustice v Radvanju. Zanimalo naju je tudi ali so v: turističnih prospektih, turističnih vodnikih, spletnih straneh in turistično informacijskem centru (ter muzeju) na voljo informacije o teh dveh znamenitostih na obronkih Maribora.

Zanimalo naju je tudi ali Mariborčani pojmujejo ti dve arheološki najdišči kot turistični znamenitosti in bi ju priporočali turistu za ogled.

Na podlagi pregleda zgodovinskih virov in literature, ugotavljava, da zgodovinarji predstavljajo Poštelo in villo rustico predvsem kot pomembni arheološki najdišči na območju Maribora. Na tem mestu izpostaviva, da je vill rustic v okolici Maribora več. Osredotočili sva se na tisto v Radvanju, saj je v okolici najinih domov in se edina nahaja znotraj mesta.

Arheološko najdišče Poštela leži ob planinski poti Slovenska transverzala, ki se začinja ob vznožju Pohorja. Označena je z markacijami, tako da je pot do nje lahko dostopna. Ob najinih ogledih tega najdišča sva spoznali, da planinci na omenjeni poti Poštele ne obiščejo kot turistične znamenitosti, temveč je to zanje le točka na poti do vrha Pohorja, ne pa končni cilj ogleda.

Slika 1: Markacija na drevesu ob nasipu, Poštela.¹

Omeniva, da poimenovanja *ville rustice* nisva spreminjali oziroma slovenili. V strokovni zgodovinski literaturi sva našli več možnih zapisov, med drugim tudi *vila rustika* in *villae rusticae*. V turističnih vodnikih in na spletni strani Visit Maribor dosledno uporabljajo zapis *villa rustica*, zato sva skozi vso nalogo obdržali to poimenovanje.

¹ Vir: Osebni arhiv avtorja.

1.1 HIPOTEZE IN RAZISKOVALNI CILJI

Ob začetku raziskovanja sva najprej postavili dve hipotezi, ki sva jih preverili z anketiranjem turistov.

1. hipoteza:

»Arheološki najdišči Poštela in villa rustica v Radvanju med turisti nista prepoznavni.«

2. hipoteza:

»Turisti, ki v mestu ostanejo dlje časa, bi obiskali najdišči, če bi imeli o njiju več informacij.«

V nadaljevanju najinega raziskovanja sva se po začetnih rezultatih anket turistov (nihče ni poznal teh znamenitosti) odločili, da izvedeva anketo tudi med domačini – Mariborčani.

Najinima začetnima hipotezama sva tako dodali še dve:

3. hipoteza

»Mariborčani prepoznajo Poštelo in villo rustico v Radvanju kot turistični znamenitosti.«

4. hipoteza

»Poštelo in villo rustico v Radvanju bi Mariborčani priporočali turistom za ogled med njihovim bivanjem v mestu, saj menijo, da sta pomembni del našega mesta.«

Cilj raziskovalne naloge so:

- opredeliti arheološki najdišči Poštela na Pohorju in villa rustica v Radvanju ter ju ovrednotiti kot turistični znamenitosti;
- pojasniti pojme turizem, turist, turistični kraj, turistična znamenitost;
- analizirati turistično prepoznavnost omenjenih znamenitosti med turisti;
- analizirati turistično prepoznavnost omenjenih znamenitosti med domačini
- poiskati in predstaviti možnosti za izboljšanje prepoznavnosti Pošte in ville rustice v Radvanju med turisti.

1.2 METODOLOGIJA DELA

Naloga je razdeljena na dva dela. V **teoretičnem delu** sva predstavili arheološki najdišči Poštela in villa rustica, ju umestili v zgodovinski čas in prostor ter podali definicije osnovnih turističnih pojmov.

Analitično-raziskovalni del sva razdelili na štiri dele. Najprej sva analizirali prisotnost zapisov o izbranih arheoloških najdiščih v turistični literaturi. Nato sva v sklopu **terenskega dela** obiskali Turistično-informacijski center Maribor, opravili intervju s tam zaposlenimi turističnimi delavci ter podali ugotovitve v zvezi z njihovim poznavanjem dotičnih najdišč. Prav tako sva si ogledali razstavo v Pokrajinskem muzeju Maribor, kjer sva izvedli intervju z muzejskim vodnikom Simonom Lorenčičem, ki sva ga spraševali o morebitnih najdbah ali zapisih v zvezi s Poštelo in villo rustico.

Na kocu raziskovalnega dela sva izvedli še **dve anketi**, prvo med turisti in drugo med domačini, ki sva jih spraševali o prepoznavnosti obeh izbranih arheoloških najdišč. Anketiranji sva izvedli med 1. oktobrom 2022 in 5. februarjem 2023. V to poglavje sva dodali razdelek s pregledom prenočitev domačih in tujih turistov v mestu, med oktobrom in decembrom 2022. Želeli sva ugotoviti ali se država prihoda turistov, ki so v mestu prenočili, v deležu ujema z najinimi anketami.

Potek raziskovanja:

- ogled izbranih destinacij in fotografiranje le teh;
- pregled in analiza strokovne literature o poselitvi v času Kelto in kasneje Rimljanov na območju tega dela Slovenije;
- pregled turističnih vodnikov in prospektov o arheoloških najdiščih v mestu in okolici;
- pogovor s turističnimi delavci v TIC-u Maribor o vsebinah, ki jih predstavijo turistom, ki pridejo v center;
- ogled zbirke in pogovor z muzejskim vodnikom ob stalni razstavi v Pokrajinskem muzeju Maribor, v kateri so predstavljene tudi makete rekonstruiranih bivališč, ki ponujajo vpogled v način življenja skozi različna obdobja;
- anketiranje turistov v mestu (prepoznavnost Pošte in ville rustice v Radvanju),
- anketiranje domačinov (prepoznavnost Pošte in ville rustice v Radvanju).

TEORETIČNI DEL

2.1 KELTI NA SLOVENSKEM IN LATENSKO OBDOBJE S POUDARKOM NA ŠTAJERSKI KULTURNI SKUPINI

V prvem delu teoretičnega dela sva raziskovani arheološki najdišči umestili v zgodovinski čas in prostor. Ker je Poštela starejšega nastanka, sva začeli z njo.

Na prostoru današnje Slovenije zajema železna doba 1. tisočletje pr. n. št.. Čas od 1000 pr. n. št. do 300 pr. n. št. imenujemo starejša železna doba, čas od 300 pr. n. št. do rimske zasedbe naših krajev proti koncu 1. stoletja pr. n. št. pa mlajša železna doba ali latenska doba (Dolinar F. M., Gabrič A., Golec B., Kosi M., Nabergoj T., Rihtaršič M., 2011).

Halštatska kultura je bila prevladujoča zahodna in srednjeevropska arheološka kultura zgodnje železne Evrope od 8. do 6. stoletja pr. n. št., ki se je razvila iz kulture žarnih grobišč iz 12. stoletja pred našim štetjem (pozna bronasta doba) in ji je v večjem delu njenega območja sledila latenska kultura. Pogosto je povezana s prakeltskimi in keltskimi ljudstvi v zahodnem halštatskem območju in s predhodniki Ilirrov v vzhodnem halštatskem območju (Karlovšek M., Robnik V., 2012).

V Sloveniji, ki tvori jedro jugovzhodno-alpske halštatske kulture, se je glede na geografske pokrajine izoblikovalo šest kulturnih skupin, ki se po razprostranjenosti ujemajo s sedanjimi slovenskimi pokrajinami: Štajerska, Notranjsko-Kraška, Svetolucijanska, Ljubljanska in Dolenjska ter Koroška (Karlovšek M., Robnik V., 2012).

Poselitev v Štajerski kulturni skupini se začne na začetku pozne bronaste dobe in traja v železni dobi do sredine 6. stol. pr. n. št., ko je Štajerski prostor nenadoma opustel. Med velike centre te skupine prištevamo Rifnik pri Šentjurju, Brinjevo goro, Gornjo Radgono, Ptuj, Ormož ter Poštelo na Pohorju (Dolinar F. M idr., 2011).

Kelti so naselja zgradili v ravninskem svetu, predvsem na plodnih ravninah ob Savi in Dravi. Šele konec drugega stoletja pred našim štetjem, so se zaradi rimske nevarnosti naselili v zapuščena halštatska gradišča ter jih obnovili (prav tam).

Najdbe kažejo da so Kelti prevladovali predvsem na štajerskem na primer v Podravju in v Savinjski dolini (prav tam).

2.1.1 Poštela

Pomembno arheološko najdišče Poštela se nahaja na nadmorski višini 547m na Pohorju med naseljema Radvanje in Razvanje (Gulič A., Črešnar M., 2012).

Spada tudi med eno izmed boljših raziskanih železnodobnih naselij na Štajerskem. V ustnem izročilu so ji pravili tudi »staro mesto«. Obdaja jo dobro viden zemeljski nasip. Včasih naj bi to naselbino obdajal obrambni nasip, utrjen s kamenjem in lesom. Notranjost naselbine pa je razdeljena na tri terase oz. prečne nasipe. Te so dajale vtis razdelitve na »gornje, srednje in spodnje mesto«. Naselbine niso bile naravne, saj so bile izravnane z namenom da so na njih lahko prvotni prebivalci postavili lesene koče (prav tam).

Na kilometer dolgem nasipu železnodobnega gradišča so odkrili temelje 14 hiš in svetišča – najdenih je bilo veliko halštatske keramike in kovinskih predmetov, ki se hranijo v Gradcu in v Pokrajinskem muzeju Maribor (prav tam).

Višinska naselbina na Pošteli je postavljena na strateškem kraju s pregledom nad večjim delom Dravsko-Ptujskega polja. Prav zato je bila poseljena v več časovnih obdobjih, njen pomen pa izkazujejo do več metrov visoki obrambni nasipi, ki jo obdajajo v njenem celotnem obsegu (prav tam).

Svoj višek je naselbina doživela v starejši železni dobi (8.– 6. stoletje pr. N. št.). V tem času so se pod njo razprostirala obsežna grobišča. Nekatere so vidne še danes – na primer grobne gomile na Habakuku, v Razvanju in v okolici Pivole (prav tam).

Naselbina je bila občasno poseljena tudi v pozni mlajši železni dobi in v Rimskem obdobju (pribl. Od 1. stoletja pr. N. št. Do 4. stoletja n. št.), pa tudi v zgodnjem srednjem veku (9.-10. stoletje n. št.) (prav tam).

V času zgodnje rimske dobe so Poštelo zavzeli Rimljani. Poštela je tako ostala naseljena vse do 4. stoletja (prav tam).

Domneva se, da je tod vodila stara rimska pot h kamnolomu v okolici Areha (prav tam).

Strokovnjaki predvidevajo da so se Rimljani umaknili z ravni. Niso povsem prepričani če so nasip obnavljali prav Rimljani v tej obliki, ki je še vidna danes (prav tam).

Slika 2: Nasip, Poštela.²

Poštela je ostala obljudena tudi še nekaj časa po prihodu Rimljanov v naše kraje. To dokazujejo kovanci, bronasta fibula in še številne druge najdbe. Od 6. stoletja dalje je bila Poštela le še občasno zatočišče, danes pa je priljubljen kraj za pohodnike (prav tam).

Slika 3: Informacijska tabla ob rekonstrukciji naselja Poštela.³

² Vir: Osebni arhiv avtorja.

³ Vir: Osebni arhiv avtorja.

2.2 RIMLJANI NA SLOVENSKEM OZEMLJU

Rimsko osvajanje današnjega slovenskega ozemlja se je začelo z istrsko vojno (178-177 pr.n.št.). Osvajanja so vrh dosegla v ilirskih vojnah. Končala pa so se po dalmatinsko-panonskem upor. Kasneje je Rim postopno razširil svojo oblast nad celotno današnje slovensko ozemlje (Karlovšek M., Robnik V., 2012).

Zaradi gospodarskih in vojaško-obrambnih interesov so leta 181 pr.n.št. ustanovili kolonijo imenovano Akvileja. Ta je bila izhodišče za prodor Rima v alpski in podonavski prostor. Arheološke najdbe razkrivajo, da so Rimljani na slovenskem ozemlju bivali v razkošnih hišah. Tako pomembno gospodarsko, kulturno in upravno središče je imelo velik vpliv na razvoj današnjega slovenskega ozemlja (prav tam).

Za slovensko območje ni natančnih virov o številu prebivalcev v antiki, obstajajo pa ocene o takratni poselitvi. Današnji strokovnjaki sklepajo o poseljenosti slovenskega ozemlja v antiki na podlagi podatkov o gostoti poseljenosti za donavsko-balkanske province. Če je bila gostota na današnjem slovenskem ozemlju enaka, je tu živel od okoli 120.000 do 180.000 ljudi (prav tam).

Rimska provincialna arheologija je najpomembnejša pri preučevanju rimske dobe, predvsem poselitve prostora in vsakdanjega življenja. Podlaga so ji raziskave drobne materialne kulture, arhitekturnih in drugih ostankov. Ta arheologija raziskuje tudi rimska mesta, vojaške tabore in utrdbe, ceste, cestne in poštno postaje ter pristanišča, podeželske naselbine, kmetije in pastirske postojanke, grobišča in svetišča, gospodarske obrate, delavnice in kamnolome. Pri vprašanjih rimskega osvajanja in romanizacije slovenskega prostora oz. zatona antike upošteva tudi spoznanja arheologije o pozni prazgodovini oz. pozni antiki in zgodnjem srednjem veku (Dolinar F. M idr. 2011).

Zahodnorimski imperij je l. 476 propadel, a to ni pomenilo konca rimske dobe na tleh današnje Slovenije. Ta način življenja se je ohranil še v 5. in 6. stoletje, spremenil pa se je po prihodu Slovanov (prav tam).

Na podeželju so bile značilna oblika poselitve kmetije, ki jim pravimo tudi villa rustica. Bila so središča večjih posestev (prav tam).

2.2.1 Villa rustica

Villa rustica je srednje velik podeželski gospodarski obrat, ki temelji na intenzivnem, tržnem poljedelstvu, kot sta na primer vinogradništvo in oljčni nasadi. Služi pa tudi suženjski delovni sili. V celotni Sloveniji je znanih okoli 200 najdišč vill rustic. Zasnovane so bile tako, da je bil gospodarski del ločen od lastnikovega stanovanjskega dela. Ta najdišča so bila značilna predvsem za Istro, najdemo pa jih tudi v notranjosti Slovenije kjer so skromnejše. Takšne podeželske vile so bile v lasti kolonistov ali premožnejših predstavnikov staroselskega prebivalstva. Predstavljale so eno izmed poselitveno-gospodarskih žarišč. Imela so tudi lastni vodnjak (Karlovšek M., Robnik V., 2012, str. 10).

2.2.2 Villa rustica v Radvanju

Arheologi so v neposredni bližini Borove vasi ter osnovne šole Gustava Šiliha v letih 1988 in 1989 odkrili rimskodobni podeželski kompleks (Gulič A., Črešnar M., 2012, str. 26).

V času obstoja je imela tri gradbene faze. Bivalni del z ogrevanimi prostori je bil ločen od gospodarskega, ta se je z objekti naslanjal na obodni zid, ki je imel dva stolpa. Obenem je bil tudi nosilni zid za gospodarske objekte v zahodnem in južnem delu ter za del stanovanjskega poslopja. Stanovanjsko poslopje je imelo obsežno dvorišče v severnem predelu vile. Na območju ville rustice so našli drobne najdbe, ki villo rustico uvrščajo v čas od konca 2. do 4. st. (prav tam).

Med raziskovanjem sva ugotovili, da je bilo na območju Maribora več vill rustic a sva se pri najini nalogi osredotočili ne na to v Radvanju, ki je tudi najbolj prepoznavna in obnovljena.

Slika 4: Dotrajana informacijska tabla ob villi rustici v Radvanju.⁴

Slika 5: Rekonstruirani ostanki ville rustice v Radvanju z restavracijo v ozadju.⁵

Slika 6: : Pogled na ostanke ville rustice v Radvanju iz parkirišča.⁶

⁴ Vir: Osebni arhiv avtorja.

⁵ Vir: Osebni arhiv avtorja.

⁶ Vir: Osebni arhiv avtorja.

2.3 OPREDELITEV POJMA TURIZEM, TURIST, TURISTIČNI KRAJ IN OBLIKE TURIZMA

Pri iskanju optimalne opredelitve pojma turizem in turist, sva našli kar nekaj različnih opredelitev. V ekonomiji, geografiji, statistiki se pojavlja kar nekaj razhajanj, kaj je turizem in kdo je turist, kako določiti število turistov v nekem kraju in podobno. Zato sva izhajali predvsem iz geografske opredelitve.

Hunzikerjeva univerzalna definicija pravi, da »je *turizem splet odnosov in pojavov, ki izhajajo iz potovanja in bivanja ljudi v drugem kraju, izven kraja stalnega bivališča, če njihovo bivanje ni namenjeno stalni naselitvi in če ni vezano na njihovo zaposlitveno dejavnost*« (Jeršič, 1985, str. 7).

Splet odnosov in pojavov predstavljajo potrebe in nagibi ljudi po turističnih potovanjih, možnosti za uresničitev potovanja, potovanja sama, bivanje in udeležba turistov v drugem kraju ter dejavniki, ki vplivajo na turistična potovanja, bivanje in potrošnjo, hkrati pa tudi učinki na geografsko okolje (prav tam).

Milan Detela v svojem delu Abecedi turizma, ki je prvič izšlo leta 1993 s ponatisom 2007, zapiše, da »je *turizem tisti pojav v družbi, ki se kaže v potovanju in bivanju ljudi zunaj kraja stalnega bivališča, zato, da se telesno in duševno sprostijo. Turizem je družben in množičen pojav, saj zajema široke sloje prebivalstva neke družbe*« (Detela, 2007, str. 1).

Glede na to, da je slednja definicija nekoliko sodobnejša, sva se odločili, da slediva le-tej.

V statističnih pregledih in analizah ter turističnih informacijskih sredstvih je uporabljenih več pojmov, s katerimi so opredeljene različne oblike turizma. Merila, po katerih s slovenskim turističnim pojmovanjem razvrščamo in grupiramo pojavne oblike turizma, so odvisne od tega, čemu je razvrščanje namenjeno. Najmanj sporne so tiste razvrstitve, ki so namenjene statističnemu in vrednostnemu evidentiranju turističnih pojavov (splet 3).

Turist je oseba, ki za določen čas zapusti svoj dom in odpotuje v tuji kraj zato, da bi si tam na različne načine nabral življenjskih moči (Detela, 2007, str. 2).

Hunzikerjeva definicija turizma je bila pomanjkljiva predvsem v tem, da med turiste ni zajela tudi poslovnih gostov. Detela pa pravi, da so tudi ljudje, ki se službeno začasno zadržujejo v

tujem kraju, turisti. Ti se udeležujejo kongresov, sodelujejo na prireditvah, opravljajo občasna dela zunaj doma in podobno.

Praksa je pokazala, da poslovna potovanja skoraj nikoli niso samo poslovna, temveč so lahko poslovneži hkrati tudi turisti, ki vzporedno z opravljanjem poslov zadovoljujejo tudi številne druge potrebe (kulturne, rekreativne, športne,...) in s tem vplivajo na posamezne dejavnosti in razvoj krajev ali območij enako kot ostali turisti (Zorko, 1999, str. 18).

V literaturi se omenjajo številne razlage pojma turistični kraj. Iz razlag je razvidno, da avtorji ta pojem različno razumejo in ga tako tudi razlagajo.

Detela opredli turistični kraj kot *»kraj, ki mora imeti predvsem neko naravno ali kulturno zanimivost, dobre prometne povezave, gostinske, trgovske, komunalne in druge objekte in organizirane vse tiste dejavnosti, ki zadovoljujejo potrebe turistov«* (Detela, 2007, str. 20).

Jeršič k turističnemu potencialu uvršča vse naravne, družbene in kulturne prvine nekega kraja. K temu spada še splošna infrastruktura, ki zajema splošne infrastrukturne objekte in naprave (Zorko, 1999, str. 85).

2.4 MARIBOR - TURISTIČNI KRAJ

Identiteta ali razpoznavnost je za nek turistični kraj, posebej pa še za mesto, mnogo bolj pomembna, kot se zdi na prvi pogled. Razpoznavnost je tisti element turistične dejavnosti, ki je prepogosto zapostavljen in se mu posveča premalo pozornosti.

Na podlagi pregledanih turističnih prospektov, ki zajemajo Maribor, pregleda spletnih strani in pogovora v Turistično informacijskem centru, sva spoznali, da Maribor gradi svojo identiteto na naslednjih elementih:

- na zgodovini mesta
- na športnih tekmovanjih
- na festivalih
- na vinsko-kulinaričnih doživetjih

Pri iskanju informacij, kako se pojmuje Maribor kot turistično mesto, sva se odločili, da ga opredeliva enako, kot ga opredeljujejo v promocijski zloženki Zavoda za turizem Maribor - *Maribor mesto najstarejše trte na svetu*.

Naše mesto opredelijo kot univerzitetno mesto, metropolo slovenske Štajerske in drugo najpomembnejše mesto v državi (Zavod za turizem Maribor – Pohorje, 2020).

Maribor je bil leta 2012 izbran za *Evropsko prestolnico kulture*. V mestu imamo številne kulturne inštitucije (gledališča, muzeje in galerije), izjemno energijo mesta pa oddajajo številni kulturni dogodki in prireditve (Festival Lent, Boršnikovo srečanje, Festival Maribor, Festival Stare trte, Martinovanje, Čarobni december, idr.) (prav tam).

Prav tako je znan kot mesto športnikov in ljubiteljev aktivnega oddiha. Je mesto pomembnih mednarodnih športnih prireditev (tekmovanje v alpskem smučanju Zlata Lisica, tekme v gorskem kolesarjenju v Bike parku, velike mednarodne nogometne tekme, priprave športnikov različnih državnih reprezentanc) (prav tam).

Maribor je po mnenju mnogih, mesto doživetij in je kot tak promoviran tudi v turističnih brošurah. Poudarjena je turistična in športna infrastruktura Pohorja, prireditve ob reki Dravi, doživetja v centru mesta in širši okolici.

Po vsem prebranem lahko zapiševa, da se v Mariboru pojavlja več oblik turizma, mesto kot tako pa je privlačno za tuje in domače goste. V mestu se razvija mestni turizem (glede na območje), glede na motiv športni in kulturni ter glede na mobilnost izletniški in tranzitni turizem. V turistični ponudbi je starejša zgodovina mesta manj zastopana, zato sva se odločili, da raziščeva znamenitosti iz obdobja Kelto in Rimljanov na našem območju s poudarkom na Pošteli in villi rustici v Radvanju.

3 RAZISKAVA IN REZULTATI

V nalogi sva si zastavili cilj, ugotoviti turistično prepoznavnost Pošte in ville rustice v Radvanju. Najprej sva preverili pogostost zapisov o Pošteli in villi rustici v Radvanju v turističnih vodnikih in na spletnih straneh namenjenih turistom.

Nato sva v okviru terenskega dela, kot *turistki* obiskali Turistično informacijski center Maribor (v nadaljevanju TIC) in Pokrajinski muzej Maribor. Želeli sva ugotoviti, koliko turistu ob obisku TIC-a in Pokrajinskega muzeja zaposleni povedo o Pošteli in villi rustici v Radvanju.

Najino raziskavo sva zaključili z anketiranjem turistov v nastanitvenih zmogljivostih in na ulici. Spraševali sva jih o tem ali poznajo Poštelo in villo rustico v Radvanju, od kod prihajajo, koliko časa ostanejo v mestu. S tem sva želeli preveriti prvi dve hipotezi.

Ker sva po nekaj vrnjenih anketah ugotovili, da skoraj nihče od turistov, ki so izpolnili anketo, omenjenih arheoloških najdišč ne pozna, sva se začeli spraševati ali Poštelo in villo rustico v Radvanju domačini sploh uvrščajo med turistične znamenitosti mesta. Izhajali sva namreč iz dejstva, da smo domačini pogosto tisti, ki nekemu turistu priporočamo ogled znamenitosti v naši okolici. Zato sva izvedli še spletno anketo med Mariborčani. Želeli sva ugotoviti ali Mariborčani sploh poznajo Poštelo in villo rustico v Radvanju in ali ju uvrščajo med znamenitosti Maribora, ki bi ju priporočali turistu za ogled.

3.1 POŠTELA IN VILLA RUSTICA V RADVANJU, V TURISTIČNIH VODNIKI IN NA SPLETNIH STRANEH NAMENJENIH TURISTOM

V knjižnici sva pregledali deset turističnih vodnikov po Mariboru in okolici. Podatke o Pošteli in villi rustici v Radvanju sva našli le v treh turističnih vodnikih, in sicer:

1. Mariborske široko zaprte oči (Romantični vodnik po Mariboru), avtorice Aleksandre Kostić (KIBLA, 2013);
2. Maribor 2012 (Evropska prestolnica kulture), avtorjev Braca Zavrnika, Barbare Koselj in Bojana Bračiča (Javni zavod Maribor, 2012);
3. Maribor center (Sodobni vodnik po starem mestnem jedru in okolici) avtorice Kaje Pogačar (založba Pivec, 2018).

Na spletni strani »Visit Maribor (splet 7) sva imeli pri iskanju najinih destinacij kar nekaj težav. Ne Poštele, ne ville rustice nisva našli med top doživetji, niti med glavnimi znamenitostmi mesta. Našli sva jih šele na njihovi podstrani (splet 8), in sicer na 104. mestu (Poštela) in 109. mestu (Rimska naselbina Villae rusticae). Nobene od njiju še nihče ni označil kot priljubljene (s srčkom, do 8. 2. 2023).

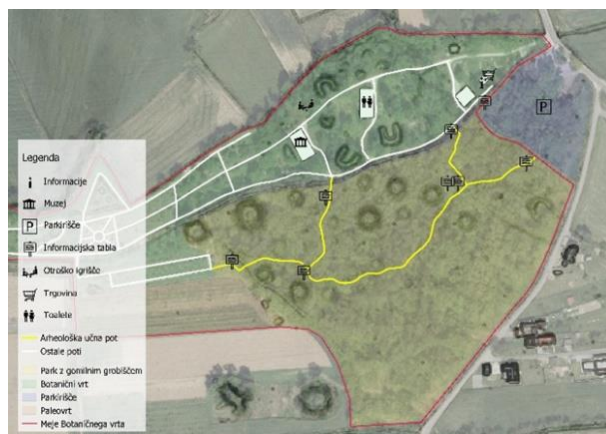
Nekoliko vzpodbudnejše spoznanje sva našli na spodnji zloženki z opisom poti, ki vključuje Poštelo in villo rustico v Radvanju:

- Zloženska *Arheološka pot po Mariboru z okolico* je na voljo v PDF formatu na spletni strani Visit Maribor. Pot nas vodi mimo ville rustice v Radvanju in Poštele, kakor tudi mimo ostalih arheoloških najdišč na obrobju Maribora.

- V vodniku *Mariborske široko zaprte oči* sva našli Romantično pot po južnih obronkih Pohorja. V sklopu te poti sta navedeni tako villa rustica v Radvanju kot Poštela.

Med raziskovanjem kje in na kakšen način še lahko turisti izvejo karkoli o Pošteli in villi rustici v Radvanju, sva odkrili tudi arheološko razstavo in tematsko učno pot v Botaničnem vrtu Univerze v Mariboru v Pivoli. Zapisali so da ima »*ideja projekta Arheološki park svoj izvor v srečni okoliščini, da leži Botanični vrt na območju, kjer se je pred skoraj 3000 leti razprostiral osrednji del obsežnega gomilnega grobišča iz starejše železne dobe. Ta del je danes z odlokom razglašen za arheološki spomenik. Na tem mestu so svoje umrle pokopavali prebivalci utrjene naselbine*

na Pošteli na Pohorju, enega najpomembnejših središč iz starejše železne dobe med Alpami in Panonijo. V Botaničnem vrtu je ta arheološka dediščina obiskovalcem dostopna prek arheološke razstave 'Kako so živeli...' in arheološke učne poti, ki poteka med nekdanjimi grobišči« (splet 2).

Slika 7: Botanični vrt.⁷

3.2 TERENSKO DELO:

Terensko delo se je začelo z ogledom ville rustice v Radvanju in Pošte pod Pohorjem.

Obiskali sva jih predvsem zato, da sva naredili fotografije, ki jih lahko uporabiva v raziskovalni nalogi.

Slika 8: Poštela, usmerjevalna tabla do prazgodovinskega vodnjaka.⁸

⁷ Vir: http://botanicivrt.um.si/?page_id=362; 29. 01. 2023.

⁸ Vir: Osebni arhiv avtorja.

3.2.1 Obisk turistično informacijskega centra TIC Maribor in Pokrajinskega muzeja Maribor

Iskanje informacij o Pošteli in villi rustici v Radvanju sva se odločili poiskati tudi s pretvarjanjem, da sva turistki. Sklepali sva, da začne vsak turist ogled mesta v Turistično informacijskem centru Maribor. Želeli sva izkusiti kako zaposleni predstavijo Maribor turistom. Informatorka nama je na zemljevidu pokazala destinacije, ki jih priporoči turistom. Opazili sva, da Pošte in ville rustice v Radvanju pri predstavitvi znamenitosti mesta ni omenila. Prosili sva jo, da nama na turističnem zemljevidu Maribora pokaže Poštelo in villo rustico v Radvanju. Trajalo je kar nekaj časa, da je na zemljevidu našla villo rustico, medtem ko Pošte na tem turističnem zemljevidu sploh ni bilo. Vprašali sva jo ali nama priporoča kakšno pot do ville rustice v Radvanju. Povedala je, da nimajo priporočene poti. Na koncu sva jih vprašali ali so nama pripravljeni pomagati pri raziskovalni nalogi. Strinjali so se z najinim predlogom, da pri njih pustiva ankete za turiste.

Ker na TIC-u nisva dobili dovolj želenih informacij o raziskovanih destinacijah, sva odšli v Pokrajinski muzej Maribor. Pričakovali sva, da bova tam našli prave sogovornike. Zaposlene pri prodaji kart sva vprašali, ali imajo v stalno razstavo vključeno Poštelo in villo rustico v Radvanju. Povedali so nama, da teh dveh znamenitostih ni veliko omenjenih, saj muzej prikazuje celotno zgodovino mesta, ne le prazgodovine in stari vek.

Muzejski vodnik Simon Lorenčič se je ponudil, da nama razkaže stalno razstavo in posebej vse, kar je povezano s proučevanima znamenitostima. Stalna razstava je zajemala območje Maribora od prazgodovine do sedanjosti. Pojasnil nama je, da stalna razstava vsebuje nekaj predmetov, ki so jih našli na območju Pošte in ville rustice v Radvanju. Popeljal naju je do zbirke kositrnih vojakov, v sklopu katere je tudi maketa ville rustice v Radvanju. Maketa naju je še posebej pritegnila, tudi fotografirali sva jo lahko.

Muzejski vodnik je bil zelo zainteresiran za najino raziskovalno nalogo, zaposleni pa so nama bili tudi pripravljeni pomagati pri anketah za turiste. Obljubili sva, da se vrneva z rezultati raziskave.

Vmesni sklep:

Turistu, ki pride v Maribor, v Turistično informacijskem centru ne predstavijo Pošte in ville rustice v Radvanju, kot turistični znamenitosti mesta. Šele, ko sva o teh dveh znamenitostih povprašali sami (kot turistki), so nama pokazali njuno lokacijo na zemljevidu.

V Pokrajinskem muzeju Maribor, v okviru vodenja po njihovi stalni razstavi turistu predstavijo Poštelo in villo rustico v Radvanju. Predstavijo predmete najdene na teh lokacijah, rekonstrukcijo bivališč na Pošteli in rekonstrukcijo ville rustice v Radvanju. Prav tako lahko turist prebere o teh dveh arheoloških najdiščih tudi na razstavnih panojih v slovenskem in angleškem jeziku.

Slika 9: Predmeti, najdeni na območju Pošte, v Pokrajinskem muzeju.⁹

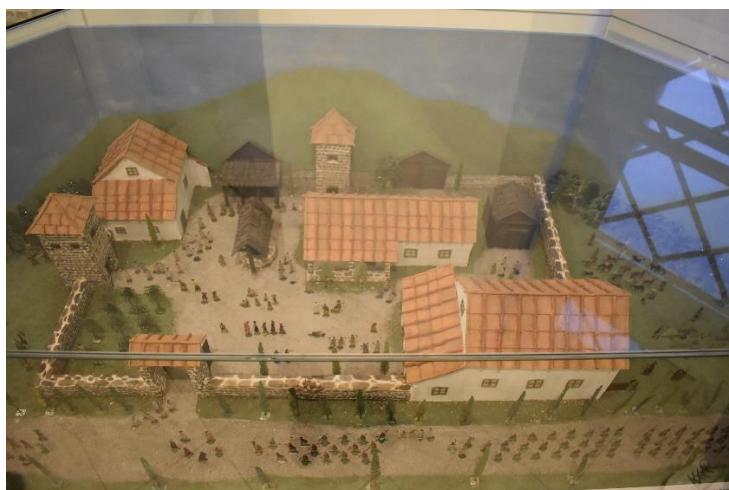
Slika 10: Predmeti, najdeni na območju Pošte, v Pokrajinskem muzeju.¹⁰

⁹ Vir: Osebni arhiv avtorja.

¹⁰ Vir: Osebni arhiv avtorja.

Slika 11: Villa rustica v Radvanju – pano v Pokrajinskem muzeju Maribor, ki prikazuje lego ville rustice v Radvanju.¹¹

Slika 12: Maketa ville rustice v Radvanju, maketa v okviru razstave kositrnih vojakov, Pokrajinski muzej Maribor.¹²

¹¹ Vir: Osebni arhiv avtorja.

¹² Vir: Osebni arhiv avtorja.

3.2.2 Anketiranje turistov

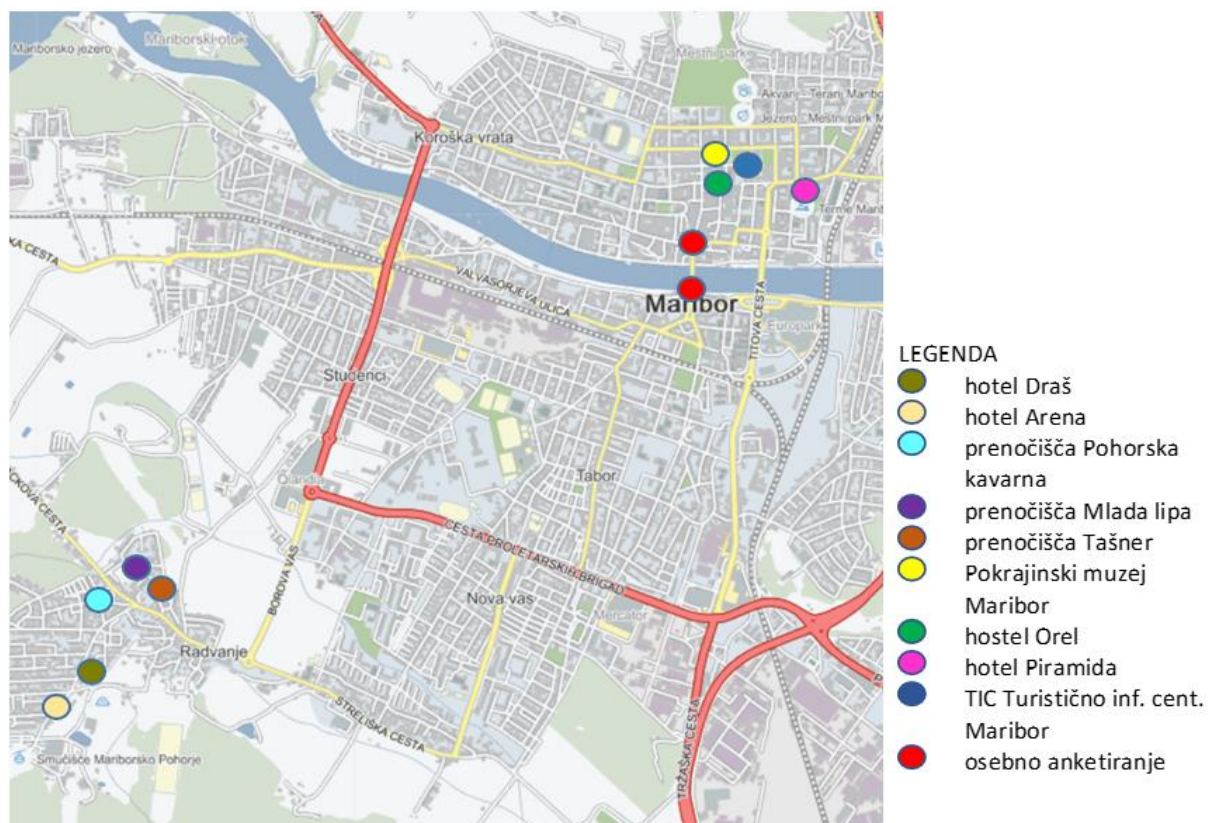
Naslednji korak raziskovanja je bilo anketiranje. Najprej sva anketirali turiste. Izvedeti sva želeli ali poznajo Poštelo in villo rustico v Radvanju, ali so ju že obiskali, kako so ju obiskali in vzrok zakaj ju morebiti niso obiskali.

Ankete so bile v slovenščini in angleščini. Oddali sva jih v Turistično informacijskem centru in Pokrajinskem muzeju ter na recepcije naslednjih nastanitvenih objektov:

- hotel Piramida,
- hostel Orel,
- prenočišča Tašner,
- hotel Arena,
- hotel Draš,
- prenočišča Pohorska kavarna,
- prenočišča Mlada lipa.

Te objekte sva izbrali, ker so v bližini ville rustice v Radvanju in Pošte ali pa v centru mesta, kjer naj bi bilo največ turistov.

Poleg anket, ki sva jih naredili za turiste, sva tudi osebno anketirali mimoidoče turiste v centru mesta. Za to metodo raziskovanja sva se odločili, saj sva z njimi želeli vzpostaviti osebni stik. Odločili sva se za anketiranje na Trgu revolucije in Glavnem trgu. Te dve točki sva izbrali, ker sva tam opazili največ ljudi s fotoaparati, torej morebitnih turistov. Spraševali sva jih in si sproti zapisovali njihove odgovore na vprašanja, ki so bila enaka kot v anketah za turiste.

Slika 13: Točke anketiranja.¹³

Analiza anket:

Razdelili sva 200 anket. Od tega sva dobili izpolnjenih 83 anket, 10 anket pa sva izvedli samostojno z anketiranjem turistov na ulici (osebno anketiranje).

Pred analizo sva pobrskali še po statističnem spletnem uradu. Zanimalo naju je predvsem število turistov, ki so v času najinega raziskovanja obiskali Maribor in njihova narodna struktura.

Po podatkih statističnega urada je mesto Maribor, v mesecih raziskovanja obiskalo okoli 8 tisoč domačih in okoli 28 tisoč tujih gostov. Ocena je približna, saj statistični urad beleži prihode do konca decembra 2022, najina raziskava pa se je zaključila s 5. februarjem 2023 (konec počitnic za naš del Slovenije). S pomočjo tega sva lahko ugotovili, da sva uspeli pridobiti izpolnjeno anketo od približno 0,2 % turistov v mestu.

Prav tako sva iz podatkov o poreklu tujih gostov iz statističnega urada naredili grafikon, ki ga prilagava (priloga št. 3). Ugotovili sva, da je po teh podatkih največ tujih turistov prišlo iz Avstrije, Hrvaške in Nemčije. Statistični urad ne šteje vseh turistov, ki so enodnevni gosti, ki se ne oglašijo

¹³ Vir: Osebni arhiv avtorja.

na različni turistično informacijskih točkah v mestu. Ti so na podlagi razgovora z njimi predvsem Slovenci. Spoznali sva, da so najine analize anketiranja turistov pokazale zelo podobno narodno strukturo.

Po analizi anketnih vprašalnikov za turiste sva ugotovili, da Poštelo in villo rustico v Radvanju turisti slabo poznajo. Ugotovili sva, da bolje poznajo villo rustico v Radvanju. Meniva, da je razlog v tem, ker se nahaja na boljši lokaciji oziroma v bolj urbanem okolju. Ugotovili sva tudi, da večina anketiranih turistov ni obiskala teh dveh arheoloških najdišč, saj so zanju prvič slišali ali pa niso imeli dovolj časa za obisk le teh. Nekateri so kot razlog, da ju niso obiskali navedli tudi to, da niso imeli priložnosti ali ker jim njihovi bližnji teh dveh znamenitosti niso niti predstavili.

Najbolje so villo rustico v Radvanju in Poštelo poznali slovenski turisti. To sva ugotovili s primerjavo odgovorov (poreklo – poznavanje ville rustice v Radvanju in Poštele ter poznavanje poti do znamenitosti).

Tisti turisti, ki ti dve znamenitosti poznajo, bi znali priti do njiju in so ju večinoma tudi že obiskali.

Glede na rezultate ankete sklepava, da tisti turisti, ki so v Mariboru samo en dan, niso imeli časa ali se niso odločili za ogled teh dveh znamenitosti. To sva ugotovili s primerjavo odgovorov (dolžina bivanja – obisk ville rustice v Radvanju in Poštele).

Analizo sva prikazali tudi v grafikonih, ob vsakem grafikonu dodajava kratek komentar.

Grafikon 1: Namen prihoda v mesto

NAMEN PRIHODA V MESTO

■ obisk prireditve (športne, kulturne)

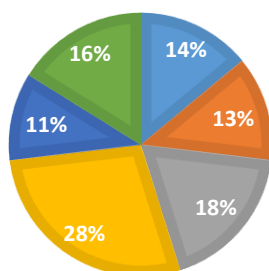
■ ogled mestne (mestnih) znamenitosti

■ obisk prijateljev, sorodnikov

■ športna udeležba (tekma, rekreacija)

■ nakupi

■ poslovno

Ugotovili sva, da je največ turistov obiskalo Maribor z namenom športne udeležbe. Visok delež teh gre na račun smučarjev januarja in prvem tednu zimskih počitnic. V hotelu Draš je bilo teh anketirancev največ.

Analiza tega vprašanja nama je bila v pomoč pri najinih zaključkih, zakaj turisti sploh pridejo v mesto (iskanje identitete mesta).

Grafikon 2: Dolžina bivanja

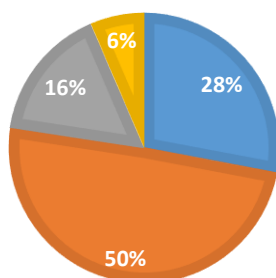
DOLŽINA BIVANJA

■ 1 dan

■ 2 - 4 dni

■ 5 - 7 dni

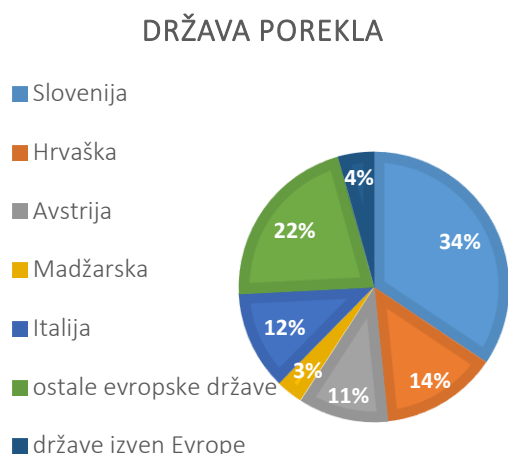
■ več kot 7 dni

Sklepava, da je skoraj polovica anketiranih turistov v mestu ostala 2 - 4 dni. To potrjuje najino domnevo, da Maribor ni turistična destinacija, kjer bi obiskovalci bivali dlje časa. Je primeren za krajši oddih, priprave športnikov, poslovni obisk.

Dolžino bivanja sva potrebovali, da potrdiva najino 2. hipotezo (*Turisti, ki v mestu ostanejo dlje časa, bi obiskali najdišči, če bi imeli o njiju več informacij*).

Grafikon 3: Država porekla

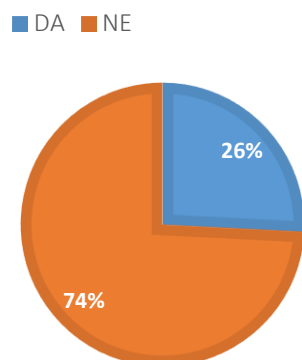

Ugotavljava, da se struktura porekla najinih anketiranih turistov v odstotkih sklada s podatki iz statističnega urada(priloga 2).

V anketi je bilo med turisti iz ostalih evropskih držav največ Nemcev. To veva zato, ker so ob odgovoru zapisali svojo državo.

Grafikon 4: Prepoznavnost ville rustice.

STE ŽE KDAJ SLIŠALI ZA VILLO RUSTICO V MARIBORU?

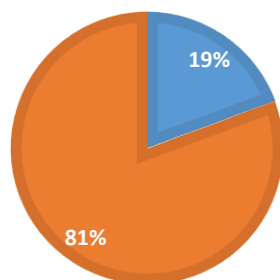
Ugotavljava, da je nekaj anketiranih turistov villo rustico v Radvanju prepoznalo kot restavracijo. To sklepava, ker so ti turisti ob odgovoru DA zapisali besedo restavracija.

Ob analizi tega grafikona potrdiva najino hipotezo št. 1, da villa rustica v Radvanju med turisti ni prepoznavna.

Grafikon 5: Poznavanje nahajališča ville rustice.

BI ZNALI OD TUKAJ, KJER SE
TRENUTNO NAHAJATE, PRITI DO
VILLE RUSTICE?

■ DA ■ NE

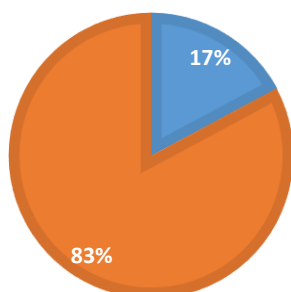
Ugotavlja, da veliko anketiranih turistov ne zna priti do ville rustice v Radvanju.

Veliko anketiranih turistov je ob tem vprašanju zapisalo, da do te znamenitosti vodi premalo ali nič smerokazov, da sploh ne znajo priti do nje.

Grafikon 6: Obiskanost ville rustice.

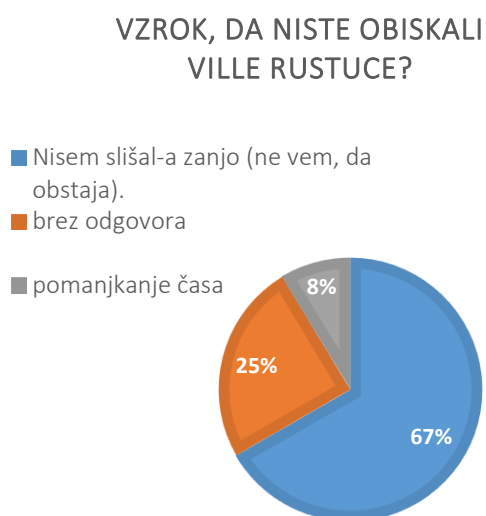
STE ŽE OBISKALI VILLO
RUSTICO?

■ DA ■ NE

Visok delež turistov, ki ville rustice v Radvanju niso obiskali, potrjuje najino hipotezo št. 1, *da je ta znamenitost med turisti neprepoznavna.*

Grafikon 7: Vzroki da niso obiskali villo rustico.

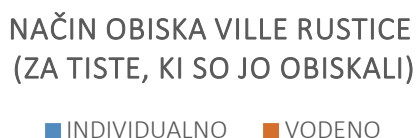

Glavni vzrok, da ville rustice v Radvanju niso obiskali, je med turisti ta, da zanjo še niso niti slišali.

Brez tega odgovora so bile ankete tistih turistov, ki so villo rustico v Radvanju že obiskali.

S tem odgovorom sva lahko delno potrdili 2. hipotezo (*Turisti, ki v mestu ostanejo dlje časa, bi obiskali najdišči, če bi imeli o njiju več informacij*).

Grafikon 8: Način obiska ville rustice.

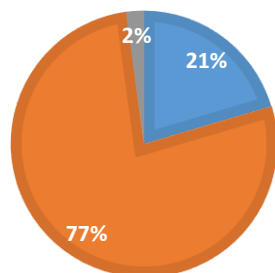

Sklepava, da si je velik delež vprašanih ogledalo villo rustico v Radvanju individualno zato, ker na turističnih spletnih straneh nisva zasledili ponudb vodenih ogledov.

Grafikon 9: Poznavanje Poštele.

STE ŽE SLIŠALI ZA POŠTELO?

■ DA ■ NE ■ ni odgovora

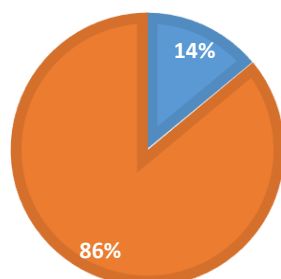
Ugotovili sva, da je to arheološko najdišče zelo neprepoznavno med turisti. S tem sva potrdili najino hipotezo št. 1 (*Arheološki najdišči Poštela in villa rustica med turisti nista prepoznavni.*).

Nekateri turisti so pri odgovoru pripisali, da Poštelo prepoznajo kot restavracijo (dva turista iz Poljske in trije Slovenci).

Grafikon 10: Obiskanost Poštele.

STE ŽE OBISKALI POŠTELO?

■ DA ■ NE

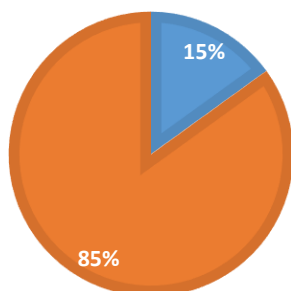
Ugotovili sva, da Poštele ni obiskali tudi nekaj turistov, ki so na prejšnje vprašanje odgovorili z DA.

To pomeni, da tudi če so že slišali za Poštelo, le te niso obiskali.

Grafikon 11: Poznavanje nahajališča Pošte

BI ZNALI OD TUKAJ, KJER SE
TRENUTNO NAHAJATE, PRITI DO
POŠTELE?

■ DA ■ NE

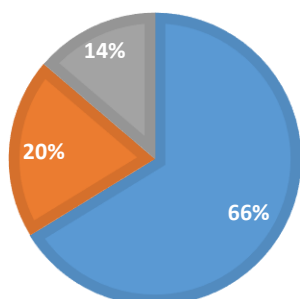

Analiza tega grafikona potrjuje najino hipotezo št. 1 (*Arheološki najdišči Poštela in villa rustica med turisti nista prepoznavni*) in št. 2 (*Turisti, ki v mestu ostanejo dlje časa, bi obiskali najdišči, če **bi imeli o njih več informacij***). Smerokaze, ki vodijo do turistične znamenitosti, razumeva kot eno izmed informacij.

Grafikon 12: Poznavanje ville rustice.

VZROK, DA NE POZNATE (NISTE
OBISKALI) POŠTELE?

■ Nisem slišal-a zanjo (ne vem, da obstaja).
■ brez odgovora
■ pomanjkanje časa

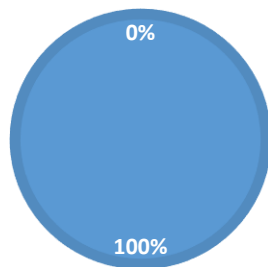
Glavni vzrok, da Pošte niso obiskali, je med turisti ta, da zanjo še niso niti slišali. Ta delež odgovorov potrjuje najino hipotezo št.1 (*Arheološki najdišči Poštela in villa rustica med turisti nista prepoznavni*)

Brez tega odgovora so bile ankete tistih turistov, ki so Poštelo že obiskali.

Grafikon 13: Način obiska Poštele.

NAČIN OBISKA POŠTELE (ZA TISTE, KI SO JO OBISKALI)

■ INDIVIDUALNO ■ VODENO

Vsi turisti, ki so obiskali Poštelo so jo obiskali individualno.

Na turističnih spletnih straneh nisva našli ponudb za voden ogled le te, kar pomeni, da turistov niso imeli možnosti za voden ogled Poštele.

Vmesni sklep:

Analiza anket za turiste potrdi prvi dve hipotezi (»Arheološki najdišči Poštela in villa rustica v Radvanju med turisti nista prepoznavni.« in »Turisti, ki v mestu ostanejo dlje časa, bi obiskali najdišči, če bi imeli o njiju več informacij.«).

3.2.3. Anketiranje domačinov, Mariborčanov

Sprva naj bi anketiranje potekalo samo med turisti, nato pa sva se odločili, da bova anketirali tudi Mariborčane, saj sva želeli izvedeti razloge o izjemno slabem poznavanju in obiskanosti izbranih arheoloških najdišč (ugotovljenih na podlagi anketiranja turistov).

Zanimalo naju je ali domačini menijo, da sta ti dve arheološki najdišči turistično zanimivi oziroma in ali ju sploh poznajo. Želeli sva izvedeti ali Poštelo in villo rustico Mariborčani uvrščajo med kulturne mestne znamenitosti in ali bi turistom priporočali njun ogled.

Anketiranje Mariborčanov je potekalo preko spleta. Ankete sva naredili s pomočjo spletne strani 1KA. Razširili sva jih s pomočjo družabnih omrežij. Pri tem so nama bili v veliko pomoč tudi starši, ki imajo širši krog prijateljev na uporabnih družabnih omrežjih, kot midve. Odziv je bil dober. V enem tednu je na anketo kliknilo 265 obiskovalcev, anketo so v celoti rešili 104-je prebivalci mesta.

Vprašanja iz ankete so v prilogi št. 4.

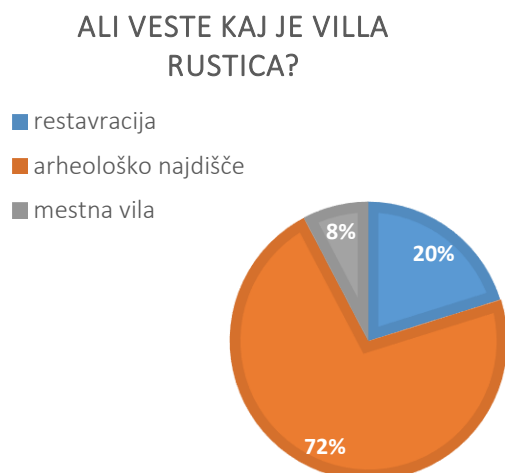
Ugotovitve:

Po analizi anketnih vprašalnikov za domačine sva ugotovili, da Poštelo in villo rustico v Radvanju domačini dobro poznamo. Ob tem sva spoznali, da bi veliko večji delež anketiranih Mariborčanov, kot turistično bolj zanimivo izbral villo rustico v Radvanju. Poštelo so mnogi domačini označili kot turistično nezanimivo. Kljub omenjenemu, je vzpodbudna ugotovitev, da je delež tistih, ki menijo, da je Poštela zanimiva za turiste večji od tistih, ki menijo nasprotno.

Prav vsi anketiranci menijo, da bi za oživitev teh arheoloških najdišč in njuno večjo prepoznavnost potrebovali več reklame v letakih, predlagali so več smerokazov, zemljevidov in predvsem več podatkov v turističnih vodičih. Te predloge sva uporabili pri najinih idejah za izboljšanje turistične prepoznavnosti raziskovanih destinacij, ki sva jih dopolnili v zaključku te naloge.

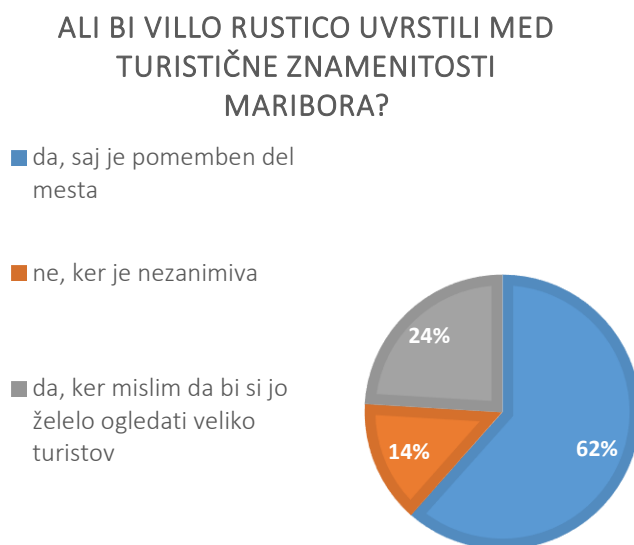
Analizo sva prikazali tudi v grafikonih, ob vsakem grafikonu dodajava kratek komentar.

Grafikon 14: Poznavanje lokacije ville rustice

Iz tega lahko sklepava, da Mariborčani poznajo villo rustico v Radvanju predvsem kot arheološko najdišče, še vedno pa jih kar veliko misli, da je to restavracija, čeprav je ta leta 2019 zaprla svoja vrata.

Grafikon 15: Prepoznavnost ville rustice kot turistične znamenitosti.

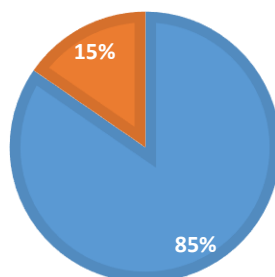

Sklepava, da večina anketiranih domačinov dojema villo rustico v Radvanju kot pomemben del mesta, zanimiv za turiste. S tem lahko potrdiva najino 3. hipotezo (*Mariborčani prepoznajo Poštelo in villo rustico V Radvanju kot turistični znamenitosti*) ter 4. hipotezo (*Poštelo in villo rustico bi Mariborčani priporočali turistom za ogled med njihovim bivanjem v mestu, saj menijo, da sta pomembni del našega mesta*).

Grafikon 16: Priporočljivost ogleda ville rustice.

ALI BI TURISTU PRIPOROČILI OGLED VILLE RUSTICE?

■ da, saj je zanimiva ■ ne, ker je nepomembna

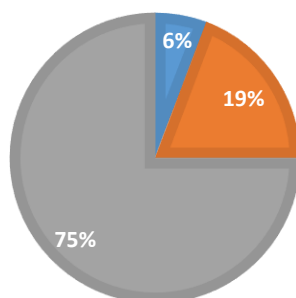
Iz tega lahko sklepava, da večina vprašanih domačinov turistom priporoča ogled vile.

Potrdiva lahko torej 4. hipotezo (*Poštelo in villo rustico bi Mariborčani priporočali turistom za ogled med njihovim bivanjem v mestu, saj menijo, da sta pomembni del našega mesta*).

Grafikon 17: Poznavanje lokacije Poštele.

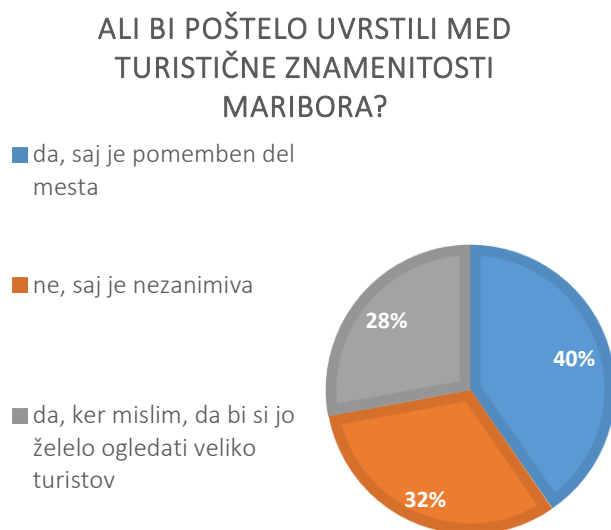
ALI VESTE KAJ JE POŠTELA?

■ hotel pod Pohorjem ■ kavarna
■ arheološko najdišče

Na podlagi tega odgovora sklepava, da Poštelo kot arheološko najdišče pozna večina Mariborčanov.

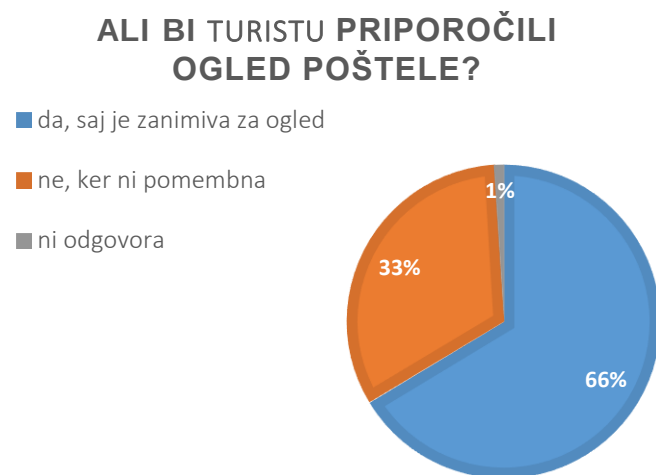
Grafikon 18: Prepoznavnost Pošte kot turistične znamenitosti.

Sklepava, da je za Mariborčane Poštela pomemben del mesta. Ne bi pa je v tako velikem številu opredelili kot znamenitost, ki bi si jo ogledalo veliko turistov.

Presenetil naju je delež tistih, ki se jim zdi nezanimiva.

Grafikon 19: Priporočljivost ogleda Pošte.

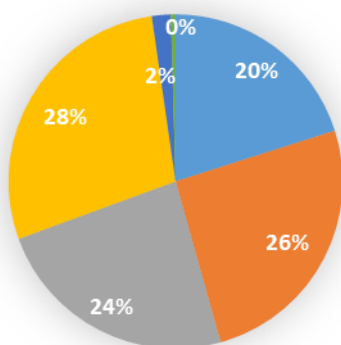

Turistu bi ogled Pošte priporočalo 2/3 vprašanih Mariborčanov. Delež teh, ki turistom ne bi priporočili ogled le te, sovpada z deležem tistih, ki se jim ne zdi zanimiva.

Grafikon 20: Predlogi za izboljšanje prepoznavnosti obeh lokacij.

KAKŠEN JE VAŠ PREDLOG ZA IZBOLJŠANJE PREPOZNAVNOSTI VILLE RUSTICE IN POŠTELE?

- več smerokazov
- natančen zemljevid s potmi do teh arheoloških najdišč
- letaki v nastanitvah in TIC-u
- več podatkov v turističnih vodnikih
- drugo
- ni odgovora

Pri tem vprašanju sva vprašanim ponudili možnost več odgovorov. Skupaj je tako 104 anketiranih oddalo 219 odgovorov – predlogov.

Najvišji odstotek je dobil predlog za več podatkov v turističnih vodnikih.

Analiza teh predlogov nama je bila v pomoč pri podajanju predlogov za izboljšanje turistične prepoznavnosti ob zaključku najine raziskave.

4 PREGLED HIPOTEZ IN CILJEV NALOGE

Vse štiri hipoteze, ki sva si jih zastavili v začetku raziskovanja, potrdiva, kot je razvidno spodaj.

Hipoteza 1: »Arheološki najdišči Poštela in villa rustica v Radvanju med turisti nista prepoznavni.« – potrjena.

Na podlagi anket za turiste sva ugotovili, da villa rustica v Radvanju in Poštela med turisti nista prepoznavni. Večina jih je napisala, da teh najdišč ne pozna, ker prvič slišijo za njun obstoj. Ville rustice v Radvanju ni poznalo kar 74 % vprašanih. Poštele ni poznalo 77% vprašanih turistov.

Hipoteza 2: »Turisti, ki v mestu ostanejo dlje časa, bi obiskali najdišči, če bi imeli o njih več informacij.« - potrjena.

Na podlagi anket za turiste sva ugotovili, da večina turistov ostane v Mariboru 2 - 4 dni. Nekaj anketirancev je kot odgovor navedlo, da niso imeli dovolj časa za ogled ville rustice v Radvanju in Poštele oziroma, da so prednost dali ogledu drugih znamenitosti. Nekateri vprašani turisti pa so odgovorili, da jim njihovi gostitelji teh znamenitosti niso predstavili.

Pri analizi anket sva spoznali, da so bili tisti, ki niso imeli dovolj časa za ogled v Mariboru le 1 ali 2 - 4 dni. Iz grafikonov sva ugotovili, da za ogled ville rustice v Radvanju ni imelo časa 9 % vprašanih. Za ogled Poštele pa 14 % vprašanih.

Hipoteza 3: »Mariborčani prepoznajo Poštelo in villo rustico v Radvanju kot turistični znamenitosti.« – potrjena.

Glede na ankete za domačine sva ugotovili, da je večina domačinov uvrstila villo rustico v Radvanju in Poštelo med mestne znamenitosti.

Hipoteza 4: »Poštelo in villo rustico v Radvanju bi Mariborčani priporočali turistom za ogled med njihovim bivanjem v mestu, saj menijo, da sta pomembni del našega mesta.« – potrjena.

Glede na ankete za domačine sva ugotovili, da bi domačini turistom priporočili ogled obeh znamenitosti. Villo rustico bi turistom priporočilo 85 % domačinov, Poštelo pa le 66 % domačinov. Iz tega lahko sklepava, da domačini vidijo villo rustico v Radvanju kot bolj zanimivo za ogled.

V raziskovalni nalogi sva dosegli vse zastavljene cilje.

Prvi cilj, ki sva si ga zastavili je bil opredeliti arheološki najdišči Poštela na Pohorju in villa rustica v Radvanju ter ju ovrednotiti kot turistični znamenitosti. Na podlagi analize anket za domačine lahko potrdiva, da Mariborčani dojemamo Poštelo in villo rustico v Radvanju kot znamenitosti našega mesta. Med turisti sta slabo prepoznavni predvsem zaradi pomanjkanja informacij o teh dveh najdiščih v turističnih prospektih, premalo smerokazov, ki bi jih usmerjali k njima.

Z analizo anket, ki sva jih razdelili med turiste, nekaj sva jih pa po teh vprašanjih anketirali tudi osebno, lahko trdiva, da sva spoznali, da Poštelo in villo rustico v Radvanju turisti zelo slabo poznajo in ju še niso obiskali.

Po narejeni analizi spletnih anket za domačine sva ugotovili, da Mariborčani Poštelo in villo rustico v Radvanju prepoznajo in ju pojmujejo kot turistično zanimivi.

Na podlagi odgovorov turistov ter domačinov sva poiskali in predstavili možnosti za izboljšanje prepoznavnosti teh dveh znamenitosti, kar sva navedli v zaključku.

5 DRUŽBENA ODGOVORNOST

Meniva, da bi morali ti dve znamenitosti biti deležni enake pozornosti kot tiste, ki so v mestu dobro poznane, saj nosijo velik zgodovinski pomen in so točke z velikim turističnim potencialom, ki pa žal ni izkoriščen. Naloga je lahko v pomoč turistom, ki si želijo ogledati manj znane turistične točke, ki so zanimive in se razlikujejo od ostalih znamenitostih. Koristi tudi razvoju tega dela mesta Maribor. Če bi bili ti dve znamenitosti bolje promovirani, bi se povečal njun turistični pomen in tako privabil še več turistov, ki jih drugače ne bi. V zaključku raziskovalne naloge sva nakazali možno smer razvoja v turistični prepoznavnosti Pošte in ville rustice v Radvanju.

Hkrati sva zaključke najine raziskave predstavili muzejskemu vodniku Simonu, in sicer na dnevu odprtih vrat Pokrajinskega muzeja Maribor, 8. februarja 2023. Neprepoznavnost Pošte in vile rustice v Radvanju med turisti, zajetimi v raziskavo, ga je nekoliko presenetila. Pokazal je navdušenje nad najino idejo, da bi lahko muzej ponudil kot spominek repliko kakšnega malega predmeta, najdenega na Pošteli. Ob vili rustiki niso našli več manjših predmetov, ki bi bili lahko uporabljeni kot »spominek«.

6 ZAKLJUČEK

Arheološki najdišči villa rustica v Radvanju in Poštela sta slabo prepoznavni ter zaradi tega tudi slabo obiskani. Iz anket za turiste, spletnih anket za Mariborčane in osebnega anketiranja turistov sklepava, da je vzrok za slabo prepoznavnost premalo informacij o villi rustici v Radvanju in Pošteli. Informacije o villi rustici v Radvanju in Pošteli sva našli le v treh turističnih vodnikih, poleg tega je bila tudi količina informacij v dotičnih vodnikih skromna.

Med drugim sva obiskali spletno stran Visit Maribor, na kateri prav tako nisva našli veliko podatkov o dotičnih arheoloških najdiščih.

Na začetku raziskovanja sva si zastavili spodnje štiri hipoteze:

1. Arheološki najdišči Poštela in villa rustica v Radvanju med turisti nista prepoznavni.
2. Turisti, ki v mestu ostanejo dlje časa, bi obiskali najdišči, če bi imeli o njiju več informacij.
3. Mariborčani prepoznajo Poštelo in villo rustico v Radvanju kot turistični znamenitosti.
4. Poštelo in villo rustico v Radvanju bi Mariborčani priporočali turistom za ogled med njihovim bivanjem v mestu, saj menijo, da sta pomembni del našega mesta.

Vse štiri hipoteze sva potrdili in ugotovili, da je bilo najino sklepanje pravilno.

Za boljšo prepoznavnost obeh izbranih najdišč predlagajo anketiranci boljše označene poti, več smerokazov ter več informacij v turističnih prospektih o Mariboru. Na podlagi raziskave sva poiskali tudi povsem svoje predloge za povečanje prepoznavnosti, ki jih podajava v nadaljevanju.

Najini predlogi za izboljšanje turistične prepoznavnosti:

- Potrebno je obnoviti informacijsko tablo pri villi rustici v Radvanju, saj je zelo dotrajana.
- Postaviti več smerokazov, ki nakazujejo, da lahko turisti do destinacije sploh pridejo.
- Zavod za turizem Maribor bi za poletno sezono lahko obnovil arheološko pot, ki jo predstavljajo na strani Visit Maribor in ni vidna na njihovih naslovnih straneh. V tej arheološki poti sta omenjeni tako villa rustica v Radvanju, kot tudi Poštela. Obnovitev omenjene arheološke poti bi bila zanimiva tudi zato, ker se prav sedaj obnavlja tudi Betnavski dvorec, ki je

v njej tudi omenjen. Pod pojmom *obnovitev* mislija predvsem na postavitve smerokazov, kot jih prikazujeva sliki št. 14.

- Pri villi rustici v Radvanju bi postavili tablico s QR kodo (kot so na primer že urejene za Poštelo), ki bi še digitalno približala to znamenitost morebitnim obiskovalcem – fotografija št. 15 in št. 16.

- Za vzpodbujanje trajnostnega turizma predlagava označitev kolesarskih poti do teh dveh znamenitosti, saj kolesa okolja ne obremenjujejo. Pred villo rustico v Radvanju bi lahko postavili postajo sistema MBajk.

- Do Pošte je preko Razvanja in Habakuka urejena asfaltirana cesta, ki nima smerokazov, ki bi izrecno vodili do najdišča Poštela. Predlagava usmerjevalno tablo že v Razvanju.

Slika 14: Usmerjevalne table tematskih poti - primer¹⁴

¹⁴ Vir: Osebni arhiv avtorja.

Slika 15: QR koda Mariborske zgodbe – primer dobre prakse.¹⁵

Slika 16: Informativna tabla o notranjosti gradišča Poštela.¹⁶

Zavedava se, da sta arheološki najdišči bolj zanimivi za ožji krog turistov, ki jih take zanimivosti bolj privlači.

Meniva, da bi bilo potrebno še boljše sodelovanje Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije in Zavoda za turizem Maribor. Prvi je skrbnik teh najdišč, drugi pa vzpodbuja prepoznavnost teh znamenitosti.

¹⁵ Vir: Osebni arhiv avtorja.

¹⁶ Vir: Osebni arhiv avtorja.

Ko sva svojo raziskavo predstavili zaposlenim v Pokrajinskem muzeju Maribor, so bili mnenja, da bi bilo zanimivo raziskavo ponoviti poleti, saj največ turistov obišče mesto med majem in septembrom. Strinjajo se, da je premalo promocije za Poštelo in villo rustico v Radvanju.

Dopuščava možnost, da bi bili izsledki najine raziskave popolnoma drugačni, če bi raziskovali v poletnem času, ko turisti po mestu raziskujejo tudi bolj skrite kotičke.

7 PRILOGE

Priloga 1:

Anketa za turiste (v slovenščini)

ANKETA – PREPOZNAVNOST VILLE RUSTICE IN POŠTELE

Pozdravljeni!

Sva učenki 9. razreda.

Delava raziskovalno nalogo o turistični prepoznavnosti dveh mariborskih znamenitosti. V veliko pomoč nama bo, če si boste vzeli 3 minute časa in rešili anketo.

Hvala!

1. Namen prihoda v mesto:

- a) Obisk prireditve (športne, kulturne)
- b) Ogled mestne znamenitosti
- c) Obisk prijateljev/sorodnikov
- d) Športna udeležba (tekma, rekreacija)
- e) Nakupi
- f) Poslovno

2. Dolžina bivanja:

- a) 1 dan
- b) 2-4 dni
- c) 5-7 dni
- d) Več kot 7 dni

3. Od kod prihajate:

- a) Iz Slovenije
- b) Iz Hrvaške
- c) Iz Avstrije
- d) Iz Madžarske

- e) Iz Italije
- f) Ostale evropske države
- g) Države izven Evrope

4. Ste že kdaj slišali za Villo Rustico v Mariboru?

DA NE

4.1 Če ste obkrožili DA, bi znali od tu, kjer se trenutno nahajate priti do nje?

DA NE

4.2 Ste jo že obiskali?

DA NE

4.3 Če ste obkrožili NE, zakaj? (odgovor prosim napišite na črto)

4.4 Če ste obkrožili DA, nam prosim zaupajte kako ste si jo ogledali?

INDIVIDUALNO VODENO

5. Ste že kdaj slišali za Poštelo?

DA NE

5.1 Če ste obkrožili DA, bi znali od tu, kjer se trenutno nahajate priti do nje?

DA NE

5.2 Ste jo že obiskali?

DA NE

5.3 Če ste obkrožili NE, zakaj? (odgovor prosim napišite na črto)

5.4 Če ste obkrožili DA, kako ste jo obiskali?

INDIVIDUALNO VODENO

Priloga 2: Anketa za turiste v angleškem jeziku

Hello!

We are students of the 9th grade.

We are working on a research project on the tourist recognition of two Maribor attractions. It will be a great help to us if you take 3 minutes of your time and complete the survey.

Thank you!

POLL -RECOGNITION OF VILLA RUSTICA AND POŠTELA

1. Why did you come to Maribor:

- a) to visit an event (sports event, cultural event)
- b) sightseeing of the city
- c) to visit friends/family
- d) sports participation (match, recreation)
- e) shopping
- f) business

2. How long will you stay in Maribor:

- a) 1 day
- b) 2-4 days
- c) 5-7 days
- d) More than 7 days

3. Where do you come from:

- a) From Slovenia
- b) From Croatia
- c) From Austria
- d) From Hungary
- e) From Italy
- f) Other countries in Europe
- g) Countries outside Europe

4. Have you ever heard for Villa Rustica in Maribor?

YES

NO

4.1 If you have circled answer YES, will you know how to get there?

YES

NO

4.2 Have you already visit it?

YES

NO

4.3 If you have circled answer NO, why? (please write your answer on the line)

4.4 If you have circled answer YES, please tell us how did you visit it?

INDIVIDUALLY

GUIDED TOUR

5. Have you ever heard for Poštela?

YES

NO

5.1 IF you have circled answer YES, will you know how to get there?

YES

NO

5.2 Have you already visit it?

YES

NO

5.3 If you have circled answer NO, why? (please write your answer on the line)

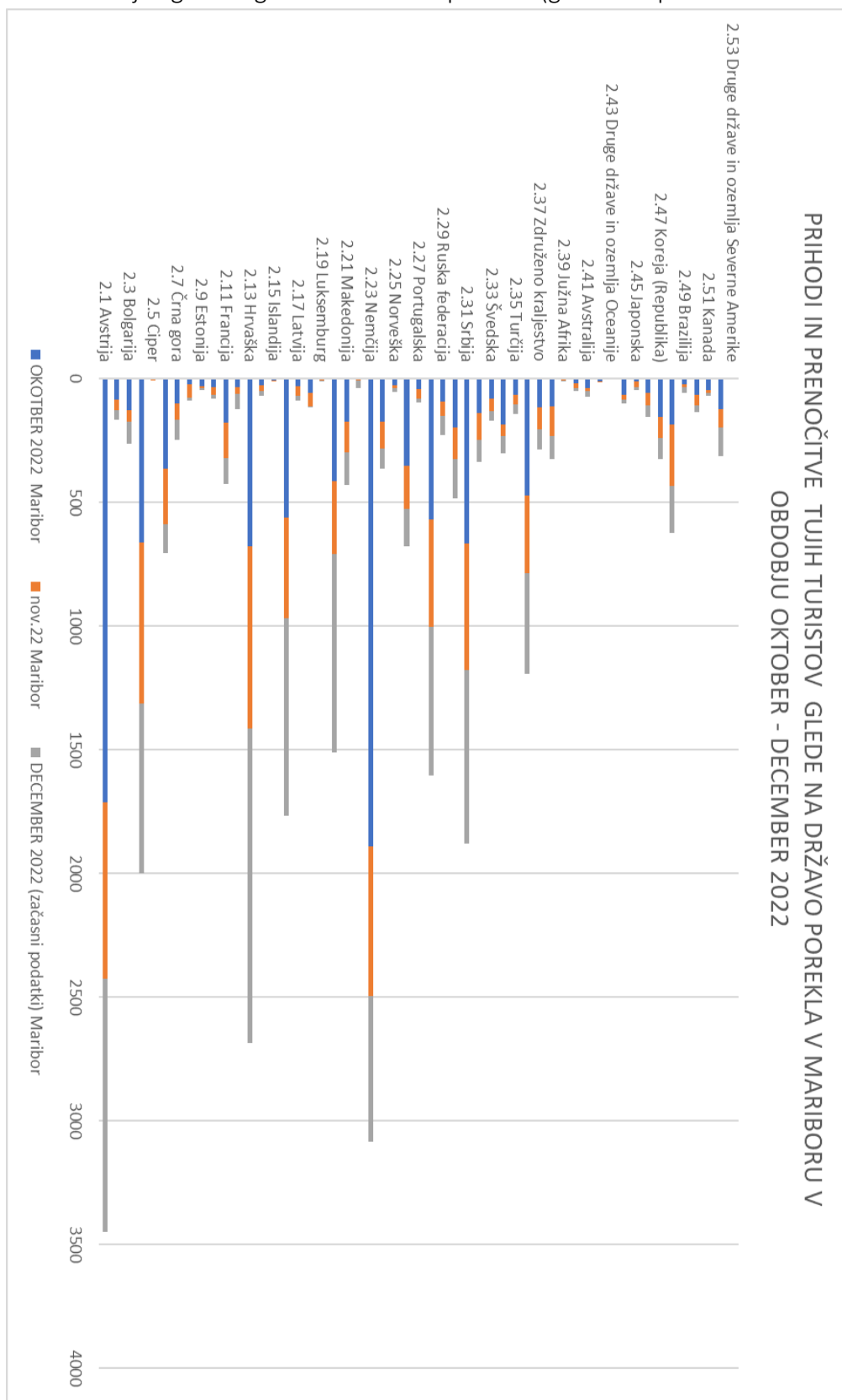
5.4 If you have circled answer YES, how did you visit it?

INDIVIDUALLY

GUIDED TOUR

Priloga 3:

Grafikon tujih gostov glede na državo porekla (glede na podatke iz statističnega urada)¹⁷

Priloga 4:

1 KA anketa – dostopna na: <https://www.1ka.si/a/7aea240e> (25. 1. 2023 – 5. 2. 2023)

Uvodna stran

Sva učenki 9. razreda in pripravljava raziskovalno nalogo o turistični prepoznavnosti Pošte in ville rustice v Radvanju. Hvala, da si boste vzeli 3 minute časa in rešili anketo.

Villa rustica in Poštela - prepoznavnost

1. vprašanje

Ali veste kaj je villa rustica?

Restavracija

Arheološko najdišče

Mestna vila

2. vprašanje

Ali bi villo rustico uvrstili med turistične znamenitosti Maribora?

Da, saj je pomemben del mesta

Ne, ker je nezanimiva

Da, ker mislim, da bi si jo želelo ogledati veliko turistov

3. vprašanje

Ali bi turistu priporočili ogled le-te?

Da, saj je zanimiva

Ne, ker je nepomembna

¹⁷ Vir: <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/2164466S.px/table/tableViewLayout2/> (pridobljeno 27. 01. 2023)

4. vprašanje

Ali veste kaj je Poštela?

Hotel pod Pohorjem

Kavarna

Arheološko najdišče

5. vprašanje

Ali bi Poštelo uvrstili med turistične znamenitosti Maribora?

Da, saj je pomemben del mesta

Ne, saj je nezanimiva

Da, ker mislim, da bi si jo želelo ogledati veliko turistov

6. vprašanje

Ali bi turistu priporočili ogled le-te?

Da, saj je zanimiva za ogled

Ne, ker ni pomembna

7. vprašanje

Kakšen je vaš predlog za izboljšanje prepoznavnosti ville rustice in Pošte?

Možnih je več odgovorov

Več smerokazov

Natančen zemljevid z potmi do teh arheoloških najdišč

Letaki v nastanitvah in TIC-u

Več podatkov v turističnih vodičih

Drugo: _____

Zaključek

Odgovorili ste na vsa vprašanja v tej anketi. Hvala za sodelovanje.

8 VIRI IN LITERATURA:

Knjižni viri:

1. Brodnik V., Jernejčič R., Zgaga S., Zgodovina 1, učbenik za 1. letnik gimnazije, DZS, Ljubljana, 2014.
2. Detela M., Abeceda turizma, Turistična zveza Slovenije in Mladinska knjiga, Ljubljana, 1993 (ponatis 2007).
3. Gulič A., Črešnar M., Arheološka pot po Mariboru z okolico, Zavod za kulturne dediščine Slovenije, Društvo mladih raziskovalcev MRM Maribor, Maribor, 2012.
4. Ivanič M., Kratka ilustrirana zgodovina Slovencev, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1999.
5. Jeršič M., Turistična geografija, Ljubljana, 1985.
6. Karlovšek M., Robnik V., Zgodovina za srednje strokovno in poklicno tehniško izobraževanje, DZS, Ljubljana, 2012.
7. Krušič M., Gosar A., Jeršič M., Slovenija turistični vodnik, Mladinska knjiga, Ljubljana, 1996.
8. Strmčnik Gulič M., VILLA RUSTICA in staroslovansko grobišče, Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor, Maribor, 1991.
9. Zorko d., Uvod v turizem, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, 1999.
10. Zavod za turizem Maribor – Pohorje, Maribor mesto najstarejše trte na svetu, Maribor 2020.

Spletni viri:

1. <https://arheoport.si/arheoloski-parki/> (pridobljeno 29. 01. 2023)
2. http://botanicnivrt.um.si/?page_id=362 (pridobljeno 29. 01. 2023)
3. <https://eucbeniki.sio.si/geo1/2555/index1.html> (27. 1. 2023)
4. <https://mariborinfo.com/novica/lokalno/poslavlja-se-mariborska-restavracija-z-dolgoletno-tradicijo/195234> (27. 1. 2023)
5. <https://mariborsodeluj.si/budgets/36/investments/654>
6. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/2164466S.px/table/tableViewLayout2/> (pridobljeno 27. 01. 2023)
7. <https://www.visitmaribor.si/> (pridobljeno 29. 01. 2023)
8. <https://www.visitmaribor.si/si/kaj-poceti/znamenitosti/> (pridobljeno 29. 01. 2023)